

Với sự trợ giúp tích cực của người Pháp thông qua giám mục Pigneau de Béhaine tại Bà Đa Lạc, Nguyễn Ánh tiếp xúc với các chiếm lĩnh Gia Định như là tiến chiếm Bình Thuận, Diên Khánh, Phú Yên, Quy Nhơn và Phú Xuân.

Đến mùa Xuân năm 1802 Nguyễn Ánh chiếm được Thăng Long. Và sau đó trở về Phú Xuân, lập kinh đô mới đặt niên hiệu là Gia Long năm thứ nhất, sai sứ sang nhà Thanh xin phong vương. Vị trí chính đầu tiên của vua Gia Long là trở thù nhà Tây Sơn. Đây là câu chuyện báo thù của vua Gia Long được phỏng theo sự kiện của Tây Sơn và tài liệu của giáo sĩ De La Bissachère, người có dịp chứng kiến buổi hành hình trong cuốn ký sự "Relation sur le Tonkin et la Cochinchine" xuất bản năm 1807, mô tả buổi hành hình đẫm máu tại Phú Xuân vào mùa Thu năm 1802.

Vào ngày trăng tròn tháng Bính năm Nhâm Tuất 1802 tại kinh thành Phú Xuân, mặt trời sáng, sương hãy còn bay lãng đãng trên mặt nước sông Hoàng thì tiếng súng thần công vang trời báo hiệu cho toàn dân kinh thành biết hôm nay vua mới hành hình nhà Tây Sơn: vua Tây Sơn Quang Diệu, nữ hoàng Bùi Thị Xuân, mẹ Trần Quang Diệu và Trần Bích Xuân, con gái của đôi hoàng tể. Dân chúng tại Quy Nhơn Bình Định đến Phú Xuân ai nấy đều biết rõ đôi danh tiếng Trần Quang Diệu – Bùi Thị Xuân đã bao lần xông pha chiến trường, chiến đấu dũng cảm, vào sinh ra tử Nam ra Bắc giúp vua Quang Trung thống nhất sơn hà.

Đến được bên dòng sông Hoàng đến pháp trường An Hoà, ngoài ô kinh thành Phú Xuân, nhà vua cho bố trí binh lính dày đặc, chung quanh pháp trường dân chúng tập trung đông đảo để nhìn nhận cuộc hai vị hoàng quý tộc anh hùng đã trở thành niềm kiêu hãnh của toàn dân.

Trời đã sáng, mặt trời lên cao nhưng bên khe khuất bóng những đám mây đen trở nên u ám thê lương. Mặt trời không khí nghiêm trang hời hợt của hàng ngàn người đang chờ đợi chung quanh pháp trường để chứng kiến mặt trời chứng kiến ghê gớm của tiếng xé ra trước đây trong lịch sử nước nhà.

Tên xa tiếng võ nghệ của đến cùng những người chiêng trống báo hiệu vua Gia Long và đoàn tuồng đến! Vua cùng đoàn tuồng ngồi trên các xe song mã đứng trước khán đài. Ngoài vua, người ta còn thấy các quan đứng, những người cùng các phu nhân. Trong số những người ngoài đến tham dự có sự hiện diện của giám mục Eyot, giáo sĩ Le Labouse, giáo sĩ De La

Bissachère, hai ông Dayot và Vannier thuyßn trßng hai chißn thuyßn Pháp và hai viên sĩ quan bß binh mang quân hàm Đßi Tá quân đßi vißn chinh Pháp phß tá quân lßc cßa Nguyßn Áßn.

Sau đó đßi hành quyßt đßn bßn ngß ra trßng đißn vua mà hß gßi là bßn tên tß tßi: mß Trßn Quang Dißu, tßng Trßn Quang Dißu, nß tßng Bùi Thß Xuân và cô con gái 15 tußi Trßn Bích Xuân. Mß Trßn Quang Dißu, tuy già nhßng nét mßt vßn qußc thßc, còn nß tßng Bùi Thß Xuân, tuy mßc qußn áo vßi thô bố sát thân ngßng, chân bß cßng dây xích bßc tßng bßc ngßn rßt khó nhßc nhßng vßn toát ra mßt vß hißn ngang oai đßng.

Trßc giß hành quyßt vua Gia Long hß lßnh:

- Trßn Quang Dißu. Ngßng i có đißu gì mußn nói trßc khi chßt không?

Trßn Quang Dißu đßng thßng, nghiêm trang nói:

-Mß ta nay tußi già sßc yßu, mßt đßi ngßng chßng hßi ai, nay đã ngoài tám mßng i. Xin ngßng i hãy tha chßt cho mß ta.

Vua Gia Long đßa mßt nhìn mß Trßn Quang Dißu rßi cßng i nói:

- Hôm nay là ngày Rßm tháng bßy, ngày xá tßi vong nhân, Ta mß lßng khoan hßng tha cho mßngßng i đßc sßng nhßng nhà ngßng i phßi chßt không toàn thßy. Quân đâu, mang tên Trßn Quang Dißu ra xß lßng trì. [3]

Mß Trßn Quang Dißu nghe vßy đßng thßng ngßng i giß tay chß thßng vào mßt vua Gia Long mßng:

- Thßng tißu nhân ! Gißt gì thì cßng gißt vißc gì phßi phßn thßy xß thßt. Ta quyßt không vì sß sßng cßa thân già này mà đß cho các con ta chßu nhßc.

Nói xong tß mình đßp đßu vào bßc tam cßp tß tß mà chßt.

Bùi Thß Xuân đau đßn than rßng:

- Mßng i! Sao mßng i huß hoßi thân mình nhß thß làm chúng con đau lòng!

Ba hßi trßng đßc nßi lên, ngoài sân đßi hành quyßt bßt đßu hành hình tßng Trßn Quang Dißu. Mßt tên chém đßu ông lia khßi cß, tên thß hai chém ngang hông đßt làm hai đßn rßi chúng tißp tßc lßc da xß thßt!

Bùi Thß Xuân tßc gißn chß vào mßt vua Gia Long hét lßnh:

- Nguyßn Áßn! Ngßng i là kß tißu nhân hßn hß, đã làm đßu dã man tàn bßo, đßo mß Tiên đß ta (tßc vua Quang Trung), dù ngßng i là kß chißn thßng nhßng mai này ai dám bßo ngßng i là kß anh hùng.

Vua Gia Long cßng i mßa hßi:

- Ngßng i thß cho ta bißt, ta và Nguyßn Huß, ai hßn ai?

- Lußn vß tài, ngßng i làm sao so sánh đßc, mßt bên là mãnh hß mßt bên là cßu hßn. Tiên đß ta trăm trßn trăm thßng tß Nam ra Bßc, đßi phá quân Thanh lßy lßi cß đß chß trong năm ngày.

Còn ngßng i cßu cßu quân ngoßi bang cß vßn binh, chß mßt đßm bß quân ta đánh tan rß.

Vua Gia Long gißn run ngßng i nhßng vßn làm ra vß bình tĩnh hßi:

- Còn nói vß đßc thì thß nào?

Bùi Thß Xuân đßp:

- Vß đßc, ngßng i cũng không đáng đß so sánh. Tiên đß ta lßy nhân nghĩa đßi xß vßi các tßi nhà ngßng i. Còn ngßng i dùng tâm cßa kß tißu nhân hßn hß đßi xß vßi các nghĩa sĩ. Tiên đß ta đánh

đó hai nhà Tránh, Nguyán là đem an lạc và đái sáng ám no cho sán hà xã tác. Còn ngá i rá c quân ngoái bang vá tàn sát láng dân, bát đác các sĩ táng cáa Tiên đá ta thì xá tru đi tam tác. Tiên đá ta chát đá mái năm, ngá i còn đào má láy xáng cát làm tái.

Bùi Thá Xuân váa đát lái, các táng háu cánh vua đáu rút gám khái vá. Vua Gia Long ngăn lái báo:

- Đáng giát ngay, ta muán xem gan nó lán cá nào. Quân đáu! đem con gái Bùi Thá Xuân ra cho voi giáy trác mát nó.

Báng mát ngá i con gái tuái thanh xuân tá cánh trái khán đái n đán cánh vua nói lán:

- Xin Hoàng huynh hãy tha tái chát cho con gái Bùi Thá Xuân, nó còn trá đái đáu có tái tình gì? Mái ngá i giát mình quay qua nhìn, thì ra là Quán Chúa Ngác Du. Vua Gia Long láy làm ngác nhiên hái Ngác Du:

- Trong trán đánh thành Bình Đánh, Trán Quang Đáu đá giát chát Võ Tánh cháng cáa em, sao em còn xin tha cho con gái cáa nó?

Ngác Du trá lái:

- Tháa Hoàng Huynh. Ngày trác trong trán đánh thành Qui Nhán, cháng em không giá nái thành nên đá ván và Bùi Thá Xuân đá tha máng cho má con em nên em mái còn sáng đán ngày nay. Xin Hoàng huynh nghĩ tình áy mà tha tái cho con gái Bà.

Vua Gia Long lác đáu, đán quay sang bán quân sĩ quát lán:

- Nhá cáphái nhá tán gác. Quân đáu, hãy mang con gái Bùi Thá Xuân ra hành hình!

Thá là mát hái tráng đác lái nái lên. Đái hành quyát áp tái ngá i con gái tên Trán Bích Xuân ra sân lát hát y phác mát cách dã man tàn báo. Mát võ sĩ khác đán mát con voi to lán bác chám rái đán gán náng. Khuôn mát náng bián sác, Bích Xuân hoáng ngá sá nhìn vá phía má kêu thát thanh:

- Má i cáu con vái!

Bùi thá Xuân nghiêm nét mát hét lán:

- Con nhà táng phái chát anh đáng! Hãy hián ngang chát cùng cha má còn hán là sáng vái đám táu nhân bán nác!

Bùi thá Xuân váa đát lái, voi đá dùng vòi quán láy con gái Bà tung lên không trung. Khi nàng rái xuáng cùng vái táng hét hãi hùng, voi đáa cáp ngá ra háng, ngá voi nhán xuyên qua ngá i, Bích Xuân quán quái trên miáng voi mà chát. Voi quáng xác nàng xuáng đát rái dùng chân phái giáy đáp lên. Xát tháng thay ngá i con gái trá chát nát tan thân thá. Mái ngá i mác kích đáu ráng mình rái nác mát!

Ná táng Bùi Thá Xuân láng ngá i đán đáu. Bà kéo lê đôi chân đá xiáng đán gán con voi váa giáy đáp con gái mình. Khí sác cáa bà ván háng hào, hián ngang nhá khi lâm trán. Tên đáu khián voi thúc voi quán láy bà. Voi váa ván vòi, bà trán mát hét lên mát táng nhá sám ná, voi thát kinh co vòi thát lui. Tên nái voi lái thúc voi, voi bác tái tháy bà lái thái lui. Tên nái không biát tính sao, láy gáy đáp vào đáu voi, voi thát lên mát táng hát tên nái xuáng đát rái cám đáu cháy ra khái pháp tráng. Đái quân hành quyát lái đáa voi khác vào thay, nháng con nào cũng thá, khi đán gán nghe ná táng hét lên đáu co vòi quay đáu bá cháy. Thì ra chúng đá bá khuát phác khi nhán ra Bà đá cùng chúng bao phen vào sinh ra tá.

Một Ngày Lễ Vu Lan Sáu Tháng

Tác Giả: Tänh Thäy

Thứ Ba, 31 Tháng 8 Năm 2010 09:55

Ba häi träng đäc đät tiäng. Cä pháp träng im phäng phäc đän nghät thä. Nguyän Ánh muän báo thù nên cho voi đäm nát thân thä Bà, nhäng đä thät bäi, täc giän quát län:

- Näu voi không giät näi ngäi đàn bà này thì cho ngũ mã phanh thây [2]. Nhät đänh phäi cho nó chät không toàn thây!

Ba häi träng đäc läi vang lên. Năm tên nài ngäa trong đäi hành quyät đän năm con ngäa khäe ra pháp träng, chúng dùng dây buäc mäi con vào đäu, vào tay, vào chân nä täng xäp thành hình ngôi sao. Nä täng vän bình tĩnh, nét mät không thay đäi và không tä chút sä hãi nào.

Tiäng träng tiäp täc đän đäp trong bäu không khí thä läng. Tên đäi träng ra đäu hiäu cho năm tên nài cùng quät roi cho ngäa chäy vän năm häng làm thân xác Bà bä xäe nhiäu mänh, máu me lai láng trông rät kinh hãi. Ai näy đäu xúc đäng, mät đäm đäa näc mät.

Thäng thay cho nä täng tài ba, dũng cäm! mät đäi hy sinh cho sän hà xã täc, đä phäi chät không toàn thây. Riêng Gia Long Nguyän Ánh tä vän hân hoan sau khi đä tän đät toàn gia đình täng Trän Quang Diäu. Nguyän Ánh đâu có biät cái chät hiän ngang cäa Bà đä trä thành mät hình änh vô cùng oai hùng ä pháp träng, nó đä in sâu vào tâm khäm ngäi dân tä Bình Đänh đän Phú Xuân. Hä vô cùng cäm kích träc cä träc sä anh dũng cäa nä täng khi chäng kiän nhäng giây phút cuäi cùng đäy khí phäch, kiên cäng cäa Bà và hình änh bät diät này vän còn vang väng đän ngày nay.

Xa xa có tiäng chuông chùa ngân vang väng läi. Hôm nay các chùa đang thiät lä Vu Lan, ngày báo hiäu cùng là ngày xá täi vong nhân. Chä Tăng Ni đang cäu nguyän cho các chiän sĩ trän vong, đäng bào tä nän chiän tranh đäc väng sinh vä miän läc cänh, cho chúng sinh khäp mäi miän säm đäc giäi thoát khäi cänh khä äi träm luân, ngäi ngäi säng an vui hänh phúc, không hän thù chia rä.

Mùa Vu Lan 2010

Chú thích:

[1] Bùi Thä Xuân, ngäi ä thôn Xuân Hòa, phía Nam sông Côn, thuäc täng Phú Phong, huyän Tuy Viän, phä Quy Nhän (nay thuäc thôn Phú Xuân, xã Bình Phú, huyän Tây Sän, tänh Bình Đänh). Có thä nói, trong giai đän läch sä lúc bäy giä Đä đäc Bùi Thä Xuân, mät nä täng vän võ toàn tài, vä danh täng Trän Quang Diäu, quê làng Xuân Hòa, huyän Bình Khê (nay là Phú Xuân, thä trän Phú Phong huyän Tây Sän, tänh Bình Đänh). Bà là vä anh thä đä cùng chäng hät lòng hät säc giúp nghĩa quân Tây Sän läp nên mät triäu đäi Tây Sän. Năm 1778, Bùi Thä Xuân đäc Nhà Tây Sän phong làm Đä đäc. Bà cùng chäng phä tá Nguyän Huä tiän ra Bäc đánh đä Lê - Tränh, đät cä sä väng chäc cho sä nghiäp thäng nhät đät näc sau này. Đäi täng binh do bà huän luyän đä góp phän quan träng vào chiän thäng Ngäc Häi - Đäng Đä läch sä xuân Kä Đäu 1789.

[2] Có sách nói Bà b x hình đi m thiên đặng (dùng v i nhúng sáp nóng đem qu n chung quanh c th , r i c t vào tr s t xong châm l a đ t)

[3] Tùng x o (còn g i là lăng trì hay x bá đao) (ti ng Hoa gi n th : 冢, ti ng Hoa ph n th : 冢, bính âm: língchí) là m t trong nh ng hình ph t tàn kh c và dã man đ c dùng r ng rãi ở Trung Qu c th i c x a t năm 900 cho đ n khi chính th c bãi b vào năm 1905. T ng trong ti ng Hán "lăng trì" có nghĩa l n lên m t cách ch m ch p. Đây cũng là hình th c ghê r n vào b c nh t trong các án t hình, ph m nhân s vô cùng đau đ n vì không đ c ch t nhanh chóng, có tr ng h p x o tróc n a ph n th t trên c th mà ph m nhân v n còn giấ d a gào thét. M c đ tàn b o c a nó thì không có gì có th sánh n i; ngoài vi c x o t ng mi ng th t trên ng i t t i, đao ph c còn có nhi m v là gi cho t t i không đ c ch t m t cách nhanh chóng, t c là sau bao nhiêu nhất x o thì n n nhân m i đ c ch t. (Bách khoa toàn th m Wikipedia)

**T ng Đô đ c Bùi Th Xuân trong Đi n
th Tây S n Tam K i t (B o tàng Quang
Trung, Bình Đ nh)**